

**ЖУРНАЛ «ДУМКА» (ЗАГРЕБ, РУСЬКИЙ КЕРЕСТУР, РАЄВЕ СЕЛО, 1936-1944 РР.):
ІСТОРІЯ ВИДАННЯ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПУБЛІКАЦІЙ**

Розглянуто історію функціонування журналу «Думка», окреслено мету створення, завдання, основні тематичні напрями друкованих матеріалів.

Ключові слова: українська преса, історія розвитку, тематика публікацій.

За нашими підрахунками у 20-30-х рр. ХХ ст. у Королівстві сербів, хорватів і словенців (з 1929 р. – Королівство Югославія) функціонувало шість українських (за мовою або проблематикою друкованих матеріалів) пресових видань. У фондах Львівської національної бібліотеки імені В. Стефаника зберігаються, переважно на жаль, не повні комплекти п'яти часописів, які упродовж вказаного періоду виходили у цій країні. Серед них журнал під назвою «Думка», який упродовж 1936 – 1944 рр., до закриття прорадянським урядом Югославії через звинувачення у націоналістичному спрямуванні публікацій [5], видавали представники української діаспори у цій країні. Зокрема, за 1936 р. наявні ч. 1 і 2 (датовано 1 грудня), за 1937 р. ч. 3 (датовано 1 січня) – 11, за 1940 р. – лише ч. 3, за 1942 р. – ч. 11(43) та 12(44). Через вибіркочку наявність чисел, а також через обмеження відомостей про цей періодик лише згадками про назву та роки видання у наукових розвідках і публіцистичних нарисах, присвячених різним аспектам життя українців Югославії, відтворити деталі його виходу надзвичайно важко. Найбільше конкретної інформації подано у словниковому гаслі до «ЕСУ». Автор зазначає, що в 1936-1941 рр. «Думка» виходила двічі на місяць, а у 1942 – 1944 рр. як двотижневик [5]. З огляду на це припускаємо, що подана у дужках валова нумерація наявних у бібліотеці чисел за 1942 р. відображає загальну кількість чисел часопису, які побачили світ від 1936 р. до першої половини 1942 р. (ч. 12(44) вийшло 28 липня). У згаданому енциклопедичному виданні подано інформацію й про те, що у 1941 р. «Думка» була офіційним органом Українського представництва в Загребі, а упродовж років функціонування її редакцію очолювали Сильвестр Саламон (1936-1937 рр.) та Микола Бучко (1937-1944 рр.) [5]. Через брак повного комплекту видання ні точної дати, ні причин зміни редактора встановити, на жаль, не вдалося. Упродовж 1936-1937 рр. часопис виходив бачвансько-сремським діалектом української мови, а у 1940 р. і 1942 р. публікації подавалися як діалектом так і літературною українською мовою.

За час свого існування «Думка» еволюціонувала від національно-орієнтованого культурно-релігійного молодіжного рукописного часопису до друкованого пресового речника української інтелігенції в Югославії, а від 1941 р. – до популяризатора українського націоналістичного світогляду в уже Незалежній Державі Хорватія. Основною аудиторією видання на початках його існування була молодь – нащадки вихідців з етнічних українських земель та діти політичних емігрантів як з західноукраїнських земель, так і з Наддніпрянщини. Згодом редакція часопису орієнтувалася на широке коло, без вікових та соціальних цензів, української читацької аудиторії.

Перше число двомісячника вийшло в листопаді 1936 р. у Загребі. У замітці «Зос Редакції» наголошувалося: «Часопис – яки маце у руках – нема ніяких фондох и видане перше число з даткох школярох переважно тих, цо ше находза у Загребе. Же би дальше його виходзене було можливе, зврацаме ше до Вашого Добродійства, – да з Своім дарунком хоч и найменьшим помогнеце школярох у їх роботи» [9]. Редакція журналу розміщувалася за адресою вул. Кирила і Методія, 1, а тиражувався він у літографічній друкарні А. Девиде. Програму видання редакція окреслила у вступному слові «Нашо думки» [12]. Тут зазначалося, що серед головних завдань «школярського журналу» – сприяти підвищенню «интелектуального образования», розширенню духовних горизонтів і світогляду української молоді в Югославії. Юні видавці (члени заснованого у березні 1934 р. студентами загребської греко-католицької семінарії літературного гуртка [13]) заявляли про усвідомлення власної ролі у збереженні національної самобутності свого народу. Зокрема, у згаданій замітці наголошувалося: «...ми майбутня народна интелігенция маме твориц нови часи. ... на нас кладу добри надії и ми ще мушиме старац тоги оправдац: мушиме з ділом указац, же зме на хасен народови свойому. ... исц будземе з тима, цо жадаю справди другим добра, у пари з цило: збудовац Христове царство у душах своїх и у цалому украинскому народзе» [12].

Вихід «Думки» не залишився непоміченим національно свідомими колами української діаспори у Югославії. Так, на сторінках грудневого числа редагованої Михайлом Фіраком першої україномовної газети у цій країні під назвою «Рідне Слово» (виходила від 1933 р.) вміщено повідомлення про досліджуване нами видання. Тут віднаходимо детальніші відомості про видавця, редактора, напрям «Думки», оцінку її актуальності та національної вартісності: «Літературний кружок в якому згуртовані наші школярі студенти в семінарі у Загребі почав видавати свій літографований орган під заг. «Думка». Дотепер вийшло вже 2 числа. З огляду на різнородний, цікавий і цінний зміст «Думка» заслуговує на особлившу увагу. За власника і відпов. редактора підписаний п. Сильвестер Саламон, укінчений богослов, наш відомий молодий і многонадійний поет» [13]. Окрім того на появу нового

українського пресового видання, та ще й поза межами рідного краю, активно відреагували українці Галичини. Про це у свою чергу інформувала редакція «Думки»: «Зазначаємо, же у мацеринским краю зарешстровали появи «Думки» велі часописи, як прим.: Новий Час, Діло, Українські Вісти, Голос Нації, Обрії, Українське Юнацтво, а так исто и Українське Слово з Паризу» [8].

«Думці» не вдалося уникнути долі численних українських періодичних видань, які орієнтувалися лише на читацьку передплату та пожертви. Матеріальні труднощі стали причиною того, що більшість його чисел у 1937 р. вийшли як подвійні, а ч. 8, 9 і 10 – як потрійне. Очевидно, аудиторія двомісячника була мало чисельною, що не приносило редакції достатньої кількості коштів, які б покривали витрати на видавничі потреби і забезпечували б регулярність виходу журналу. Тож наприкінці 1937 р. це стало підставою для зміни не лише місця видання журналу, але й для коригування його програми. Від 1 червня (ч.8/9/10) до 17 жовтня (ч. 11) 1937 р. у виданні «Думки» була перерва зумовлена, мабуть, переїздом редакції до с. Руський Керестур, яке на той час було потужним осередком українського національно-культурного життя в Югославії. Тут на той час уже близько двадцяти років діяло Руске Народне Просвітне Дружтво (Товариство «Просвіта» – *О. Д.*), виходили українські періодичні видання «Руски Новини», «Наша Заградка» та «Рідне Слово», а наприкінці 1936 р. було відкрито, завдяки старанням та суттєвій матеріальній підтримці керестурського пароха та керівника Товариства «Просвіта» Михайла Мудрого (пожертвував 40000 динарів [10]), першу українську друкарню в Югославії.

Нам вдалося віднайти лише одне число журналу т.зв. керестурського періоду – це ч. 11 від 17 жовтня 1937 р., що вийшло з підзаголовком: «Культурно-просвітни журнал». У цей час «Думка» видавалася товариством «Просвіта». Задекларована періодичність – 12 разів на рік. Зросла і вартість одного числа: у 1936 р. та до ч. 8/9/10 за 1937 р. вона становила 2 динари, а ч. 11 уже коштувало 3 динари. Головним редактором (редагувала видання редакційна колегія) журналу залишався С. Саламон, а відповідальним редактором, відповідно до тогочасного законодавства Югославії (яке вимагало, щоб його функції виконувала особа, яка постійно проживала на тій території, де виходив пресодрук) був Д. Гербут. Сильвестр Саламон на той час, як зазначається у вихідних даних, жив (чи був офіційно зареєстрований) у селі Госпожинці, Дунавської бановини (тепер автономний край Воєводина у Сербії).

У вступному слові редакція наголошувала: «Робота над преглібйованьом релігійного и національного живота нашого народу у Югославії то задача нашого часопису» [21]. Тут же було окреслено соціально-політичну орієнтацію видавців: «Нешка швет подзелени до таборох идеяох и ми спадаме то гевтого, котри релігійним и націоналним святиньом дава перше место у шерцох поєдиних людзох и народох» [21].

Представники української діаспори у цій країні поклали великі надії на реформоване видання. Про це, зокрема, свідчить замітка «Того мешаца виходзи «Думка», яка була опублікована у ч. 35 (від 10 вересня) за 1937 р. тижневика «Руски Новини» – першого пресового видання югославських українців, яке від 1924 р. виходило бачвансько-сремським діалектом на території теперішньої Республіки Сербія [19]. Автор (за підп. Тон.) окреслив напрям досліджуваного нами часопису, коротко змалював його історію та мотивував актуальність: «Культурно освітні часопис за нашу свитску и духовну интелігенцію и за свидомих людзох з народу. Видавац го будзе «Просвіта» и у своєї друкарні друковац. Редактор, як уж познато, вп. о. С. Саламон. «Думка» почала виходзиц литографована влоні пред Крачуном [Різдом – *О. Д.*] у Загребу як добре ушорени школярски часопис писани лем за наших школярох. З тим числом тераз, як го «Просвіта» почала видавац, достава вельо важнійшу ролю, ширши ділокруг и векшу повагу, бо постава орган народного проводу и заньго будзе писани – за шицку нашу интелігенцію. До тераз «Думка» мала виховйовац писательох спомедзи наших наймладших и загривац их за нашо націоналні святині, тераз тот характер преширени на цали провод нашей народней просвити – культури. Потреба такого часопису уж давно ше осетела, же би ше у нїм могли зєдиніц шицки нашо писательски сили од найстарших до наймладших и же би ше у нїм могли подзеліц зос своїма думками, цо ше одноша на загальне народне добро».

Наступне наявне у бібліотечних фондах ч. 3 «Думки» датоване травнем/червнем 1940 р. Коли і через які причини редакцію видання було перенесено до Раєвого Села (знаходиться на території сучасної Республіки Хорватія) встановити не вдалося. Аналіз змісту цього числа дає підстави класифікувати його як літературно-просвітницьке видання. У цей час журнал обсягом 36 с. виходив кожен другий місяць року, а ціна примірника становила 5 динарів. Видавала та редагувала часопис колегія, головним і відповідальним редактором у вихідних даних зазначався Микола Бучко.

У той час, коли через окупацію німецькими військами Югославії навесні 1941 р. у Руському Керестурі було закрито найдовготриваліший пресовий проект югославських українців – тижневик «Руски Новини», газету «Рідне Слово» та інші українські пресодруки, журнал «Думка» продовжував існувати. Цим українська громадськість колишнього Королівства Югославія мала завдячувати передусім хорватським політичним діячам – носіям націоналістичної ідеології, завдяки активній діяльності яких у квітні 1941 р. на карті Європи з'явилася нова країна – Незалежна Держава Хорватія. Вже від початку цього року «Думка», як подається у джерелах, виконувала роль пресового органу політично пов'язаного з ОУН А. Мельника Українського представництва у Загребі, на чолі якого стояв В. Войтанівський (голова загребської «Просвіти» та член-фундатор Української студентської громади у Загребі) [5]. Саме у цей час політичні позиції видання з національних переросли у яскраво виражені націоналістичні, а його підзаголовок ймовірно було змінено і формулювався він таким же чином, як і в двох на-

явних у фондах нашої бібліотеки числах за 1942 р. (ч. 11(43), 12(44): «Український націоналістичний часопис в Незалежній Державі Хорватії». Мабуть уже без змін «Думка» проіснувала у Раєвому Селі до 1944 р.

Уявлення про формальні та текстові структури видання у 1941 – 1944 рр. маємо змогу сформувані, на жаль, на основі лише двох зазначених чисел. Від 1942 р. «Думка» виходила уже двічі на місяць. Власником і видавцем видання у вихідних даних зазначається Українське представництво у Загребі, яке розташовувалося за адресою вул. Томашевича, 13. Обов'язки головного та відповідального редактора продовжував виконувати Микола Бучко. Редакція знаходилася за місцем проживання редактора – у Раєвому Селі, а тиражувався двотижневик у хорватській друкарні у містечку Осіек. Управителем часопису зазначався Стефан Звінгл (Stjepan Zvingl).

Далі перейдемо до огляду змістового наповнення часопису. У 1936 – 1937 рр. на сторінках «Думки» домінують матеріали просвітницького характеру. Авторів численних публікацій передусім хвилювало питання збереження в іншомовному культурному просторі таких ознак національної ідентичності, як греко-католицька віра, мова, історія і культура. Володимир Пап, аналізуючи значення релігії у формуванні та збереженні націй і держав, писав: «Але може нігдзе, ані у єдним народзе релігія не одграла таку важну ролю у націоналним живоце, як у нас, помедзи нашим народом у Бачкей и Сриме. Одтаргнути и руцени далеко од свого материнского пняка – України – не мали ми инши подпори крем вири – и то за нас специялно греко-кат. вири. [...] Наша греко-кат. вира ма за нас двояку ролю. Перше – кончела ей праву длужносц т. є. стара ше за нас духовни живот, а друге, ... була еден од найважнейших факторох у нашим националним очуваню» [15].

Упродовж загребського періоду часопису на його шпальтах публікувалися белетристичні матеріали – новели і оповідання, есе головним чином про життя українських селян у Югославії, а зрідка про українські визвольні змагання 1917–1920 рр. Іноді на сторінках «Думка» друкувалися перекладені (переважно С. Саламоном) на бачвансько-сремську говірку твори С. Васильченка, Остапа Вишні, У. Самчука, П. Тичини, у 1940 р. – поезії літературною українською мовою Івана Ірлявського, Ростислава Кедро і Михайла Смола, а у відділі «Школярська часц» – т. зв. «проби пера» літераторів початківців, аматорів.

У кожному числі редакція подавала нариси, публіцистичні статті історичної, краєзнавчої, етнографічної, суспільствознавчої, культурологічної та літературознавчої тематики Ф. Біленького, М. Біляка, М. Бучка, І. Ванчика, М. Гіршованого, В. Папа, Я. Оршана, С. Саламона та інших авторів. Принагідно публікувалися життєписні нариси про знаних українських громадсько-культурних та церковних діячів, як-от: І. Мазепа, Д. Няраді, В. Стефаник, І. Франко, М. Шашкевич, Т. Шевченко.

Нечисленними також є статті, присвячені злободенним проблемам тогочасного життя «югославських» українців. Серед них – учителя Осифа Торми під назвою «Школи народних меншинох у Югославії» (1937. – Ч. 8/9/10), у якій автор підняв одне з найболючіших питань української еміграції, не лише у цій балканській країні, – налагодження навчання українських дітей у державних школах рідною мовою, а також його мета і завдання. Він закликав: «Требало би замодліц одповедни державни власци, да нам допуца подпольніц свойо школи за нашу националну групу школских предметох, як цо же то учи у сепрско-горватских школох. Нашо дзеци треба да знаю не лем державну историю, земльопис але и свою, а так исто и други народни науки». Зокрема, О. Торма наголошував на необхідності ознайомлення українських школярів з народною творчістю, етнографією і тогочасними політико-економічними обставинами життя нації у різних куточках світу тощо [20]. Про нагальну необхідність створення професійної організації українських вчителів в Югославії та її завдання вів мову автор за підп. Е. Планчак у статті «О организованю наших учительох» (1940. – Ч. 3).

Серед інших матеріалів хотілося б відзначити замітку «Кельо нас ест» (1936. – Ч. 1. – С. 8), у якій подано статистичні відомості про кількість українців, що проживали на той час на етнічних українських землях та поза їхніми межами. Ця публікація мала не лише інформаційно-просвітницьке, а й пропагандистське смислове навантаження, адже сприяла формуванню у юного читача відчуття гордості за приналежність до української нації. Наприклад, у згаданій замітці зазначалося: «Україна збудована як держава у етнографских граніцох, була би велька держава, котра би стала, цо до простору на другим, а цо до населеня на трецим месце медзи велькими державами Европи (кед не рахуєме їх колонії)» [9]. Таке ж звучання мають і рядки етнографічного нарису Ф. Біленького: «Народні звичаї кожного народу – це прояв культурного життя... І що народ має більше звичаїв, то це знак, що їхня душа багатійша, що стоять на вищому щаблі культури. Що до цього то наш народ може йти впарі з найкультурнійшими народами світу» [3, с. 8]. У 1940 р. на сторінках видання було відкрито спеціальну рубрику «Рідна мова – наша бешеда». У короткому поясненні мети її запровадження редакція писала: «Учене рідней бешеди и писаня за нас украинцох на чужини є дуже потрібне и корисне. Шицки правила будземе подавац кратко и ясно. А як основа до того нам служба праці и видання визначного ученого др. Івана Огієнко» [16, с. 108].

«Думка» є цінним джерелом для дослідників громадсько-культурного та політико-економічного життя українців Югославії. У 1936-1937 рр. на сторінках часопису велася рубрика «3 «Літературного Кружка». Тут друкувалися матеріали, які містили відомості про історію створення літературного гуртка – засновника і видавця «Думки», а також проливалось світло на окремі епізоди його діяльності. У ч. 1 подано перелік членів літгуртка, серед них: Микола Барщевський (бібліотекар), Іриней Бесерміні (хронікер), Фелікс Біленький, Осип Винай (голова), Юрій Гербут, Володимир Надь, Юліян Небесний, Володимир Пап, Сильвестр Саламон, Юрій Сегедій (писар), Богдан Фірак та ін. [6, ч. 1]. У замітці надрукованій у ч. 2 повідомлялося про те, що на першому засіданні гуртка, що відбулося 29 березня 1934 р., було ухвалено рішення про видання газети під назвою «Наша Думка»,

на сторінках якої планувалося публікувати твори семінаристів, однак через «матеріальні і технічні причини» цей план не було втілено у життя [6, ч. 2].

Про особливості співпраці галицьких та югославських українців йдеться у статті автора за під. М. Е. «Наша Оцовщина не забува за нас» (1937. – Ч. 11). У ряді публікацій можна віднайти інформацію про діяльність товариства «Просвіта», Союзу українських школярів, та інших українських громадських організацій, а у 1942 р. Українського представництва у Загребі [4, 14, 18]. В окремих матеріалах містяться відомості про дитячий журнал «Наша Заградка» (Руський Керестур, 1937-1941 рр.), на який було покладено моральні обов'язки сторожа «над дзекими душами» [11; 17, с. 3].

Автори низки публіцистичних матеріалів, які перш за все аналізували міжнародну політичну ситуацію і змальовували життя українців Наддніпрянщини, часто застерігали читачів перед ширенням комуністичної ідеології, імперіалістичними амбіціями та русифікаторською політикою СРСР (Наш пролетаріят. – 1936. – Ч. 2; Корда Р. Москва без маски. – 1940. – Ч. 3). З цією ж метою у наявних у ЛННБУ числах за 1940 – 1942 рр., публікувалися оглядово-аналітичні матеріали про умови життя в УРСР (Большевицке пановане у Восточней Україні. – 1936. – Ч. 2), іноді – інформаційні замітки про події в Іспанії (Тимко И. Привит з Риму. – 1937. – Ч. 3). Е. Біленький у публіцистичній статті «Дацо о комунизму» подав екскурс в історію виникнення комуністичної ідеології, констатував її дискредитацію загальновідомими подіями в СРСР. Окрім того він засуджував насильство, терор, як методи формування громадської думки, переконання чи заяви про свої права: «Комунизм дискредитовани. Сумна то поява, же то деяки ище не видза. Прето не треба же чудовац, кед же ше дагдзе найду даяки націоналістични захоплени групи, котри ше як і їх неприятели – комунисти – служба зосилу» [2, с. 15]. Завершуючи свою публікацію автор наголосив: «У практичним християнства и здравим націоналізму леми сила будущого розвою» [2, с. 15].

На відміну від попередніх років зміст «Думки» у 1942 р. набув більше пропагандистського аніж просвітницького характеру. Автори передових статей закликали українців до самоорганізації, відповідальності за свою долю і долю нації тощо. Яскравим свідченням політичних симпатій видавців двотижневика є стаття «Цо нам найвецей хиби», автор якої твердив: «Иснее у нашим народзе Организация Украинских Националістох на чолє з Провидником Андриєм Мельником. Тота организация сце, же би и наш народ бул щєслїви и шлєбодни та мал потполну ровноправносц з иншими народами. И нешка не треба нам твориц якуш нову организацию и глєдац програму и драгу, по якей нам исц, кед то уж шицко мамє» [1, с. 3]. До об'єднання усіх національно свідомих сил під прапорами ОУН А. Мельника закликав і автор передовиці «Нова Европа і розвал московської імперії» [22, с. 2].

Рубрикаційне наповнення журналу упродовж років зазнавало змін. У 1936-1937 рр. окрім раніше згаданих велася рубрика «За наймладших». Тут редакція друкувала пісні, казки, байки та інші розважальні матеріали для наймолодшої вікової групи читачів. У 1940 р. вівся відділ «Школярська часц» і рубрики «Хроника» (вмішувала повідомлення про видавничу та організаційну діяльність українців в еміграції) та «В Україні» (повідомлення про події громадсько-політичного і культурного життя в УСРР, Карпатській Україні). У 1942 р. перевага надавалася хронікальним матеріалам, які відповідно до тематики друкувала під рубриками «Вісті з України», «Кратки висци», «З українського життя на чужині».

Редакція постійно запрошувала до співпраці представників старшого покоління українських громадсько-політичних діячів в Югославії: «Співпраца до «Думки» не затримана лєм за школярох. Школяре, котри ю почали издавац, радо би у ней видзели мєна шицких наших работнікох на нишам націоналінім полю. Редакция радо привита кажде слово и наших старших громадянох, послужи ше з їх животним досвідом, знаньом и раду» [7]. Незважаючи на це у 1936–1937 рр., до переїзду видання під опіку товариства «Просвіта», серед найактивніших авторів часопису – в основному члени літературного гуртка: І. Бемерміні, Ф. Біленький, Юрій Гербут, В. Пап, С. Саламон та І. Тимко. У 1940 – 1942 рр. до кола авторів журнальних публікацій різних жанрів належать: Микола Бучко (також підписувався криптонімом Б-ко), Р. Кодра, Е. Планчак, Іван Ванчик та ін.

Підсумовуючи, зазначимо, що журнал «Думка», поряд із багаторічним пресовим проектом бачванських українців – тижневиком «Руски Новини» (виходив 16 років) – вніс свою лепту у пробудження національної свідомості українського за походженням населення в окремо взятій державі Балканського регіону, був оберегом національної культури та віри, запобігав його тотальній асиміляції у чужомовному середовищі.

Список використаних джерел

1. А. З. Цо нам найвецей хиби / А. З. // Думка. – 1942. – Ч. 11(43). – С. 3-4.
2. Біленький Е. Дацо о комунизму / Е. Біленький // Думка. – 1937. – Ч. 8/9/10. – С. 14-15.
3. Біленький Ф. Українські різдвяні звичаї (в Босні) / Ф. Біленький // Думка. – 1937. – Ч. 3. – С. 8-9.
4. Ванчик І. Школяром до знаня / Іван Ванчик // Думка. – 1940. – Ч. 3. – С. 107-108.
5. Енциклопедія Сучасної України. – Т. 8: Дл – Дя. – К., 2008. – С. 533.
6. З «Літературного Кружка» // Думка. – 1936. – Ч. 1. – С. 7; 1936. – Ч. 2. – С. 8.
7. З Редакції // Думка. – 1937. – Ч. 4/5. – С. 16.
8. З Редакції // Думка. – 1937. – Ч. 8/9/10. – С. 20.
9. Кельо на ест // Думка. – 1936. – Ч. 1. – С. 8.
10. Монс. Михайло Мудрий // Думка. – 1936. – Ч. 1. – С. 5.

11. «Наша Заградка» // Думка. – 1937. – Ч. 11. – С. 12.
12. Нашо думки // Думка. – 1936. – Ч. 1. – С. 4.
13. Новий часопис «Думка» // Рідне Слово. – 1936. – Ч. 23. – С. 4.
14. Панахида в річницю смерті вождів української нації Петлюри й Коновальця // Думка. – 1942. – Ч. 11(43). – С. 2.
15. Пап В. Значенс релігії у живоце народу / В. Пап // Думка. – 1936. – Ч. 1. – С. 1-2.
16. Рідна мова – наша бешеда // Думка. – 1940. – Ч. 3. – С. 108-109.
17. С. С. [Саламон С.]. Преважна ствар / С. С. // Думка. – 1937. – Ч. 11. – С. 2-3.
18. Саламон С. Нови вредносци у нашим живоце у Югославії / С. Саламон // Думка. – 1937. – Ч. 11. – С. 5-6.
19. Тон. Того мешаца виходзи «Думка» / Тон. // Руски Новини. – 1937. – Ч. 35. – С. 3.
20. Торма О. Школи народних меншинох у Югославії / Осиф Торма // Думка. – 1937. – Ч. 8/9/10. – С. 13.
21. Цо сцеме? // Думка. – 1937. – Ч. 11. – С. 1.
22. Чатинський Л. Нова Европа і розвал московської імперії / Л. Чатинський // Думка. – 1942. – Ч. 12(44). – С. 1-2.

The history of the journal «Dumka»(The Opinion) functioning, its goal, the printed materials main thematic trends were analyzed.

Key words: the Ukrainian press, the history of development, subjects of the publications.

УДК 821.161.2–92 «19»

Т. І. Конончук

*Академія адвокатури України,
м. Київ*

УКРАЇНСЬКА ДІЙСНІСТЬ 1932-1933 РОКІВ ЗАСОБАМИ ПУБЛІЦИСТИКИ: ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У статті йдеться про особливості відображення в районній газеті суспільно-політичної ситуації в Україні в 1932–1933 роках. За об'єкт аналізу взято газету «Ударник Лисянщини», яка виходила в селищі Лисянка тогочасної Київської області, тепер це Черкаська область.

Ключові слова: аналіз, дискурс, відображення, колгосп, хліб, хлібозаготівлі, голод, екзистенціали.

Газета «Ударник Лисянщини» Лисянського району Київської області розпочала свою історію 4 січня 1932 р. як орган районного партійного комітету, районного виконавчого комітету. Місце її видання – селище Лисянка (з 1954 р. належить до новоствореної Черкаської області)¹.

Матеріали газети з перших її випусків ілюструють тактику політичного органу, який вона представляла. Виходячи в світ у районі аграрного виробництва, газета була типовим виразником більшовицької політики, пропаганди в організації колгоспів, виховання мас у дусі партійної ідеології; засвідчувала, що весь цикл сільськогосподарських робіт за річним календарем перебував під пильним поглядом партії; матеріали виконували інструктивну функцію, проголошували директиви, містили нещадну критику невиконавців, непокірних, були сповнені лексикой, яка створювала ефект фронтової наступальної операції, коли не може бути жодних відступів, сумнівів, лише безумовне виконання наказів із центру. Етапи календарних сільськогосподарських робіт – це фронт за збирання посівного матеріалу, фронт сівби, фронт по збору врожаю, фронт хлібозаготівельної кампанії. Останній особливий за темпами, масштабами, за критикою, за репресивними заходами. Газета «Ударник Лисянщини» не складає виняток із загальної маси районних газет. За спрямуванням і призначенням вона є типовим явищем тогочасної України. Створені як партійні ідеологічні інституції, подібні газети належно виконували відведену їм роль. Про ідеологічну типовість тогочасної преси України засвідчують також назви газет політвідділів МТС і радгоспів різних областей України: «Авангард», «Більшовик», «Більшовик ланів», «Більшовик МТС», «Більшовик Полтавщини», «За більшовицький колгосп». Дані назви зустрічаються в різних областях України. Менше, але повторюються також назви: «За більшовицький стиль» та «За більшовицький урожай», «За більшовицькі колгоспи», а також такого типу як, наприклад, «Голос колгоспника», «Голос тракториста», «До нових перемог», «Шлях до соціалізму», «Більшовицький шлях», «Більшовицька пильність», «Більшовицька молотарка», «Більшовицька перемога», «Більшовицька правда», «Більшовицький врожай», «Бригадовий штурмовик», «Бурякорядгоспник», «Вартовий соціалістичного врожаю» та ін.

Основна тема газети «Ударник Лисянщини» – збіжжя; за нього велася боротьба з початку календарного року аж до його завершення: з вивезення перегною на поля, від оранки до вивезення зібраного зерна, всього їстівного

¹ Під назвою «Ударник Лисянщини» газета друкувалася в 1932–1941 рр. А з 1941 р. її видання припинилося; поновилося 1944 р.; до 1945 р. продовжувала виходити під цією ж назвою. А з 1945 р. по 1991 р. друкувалася під назвою «Червоний Жовтень»; 1991–2000 рр. – «Лисянщина». З червня 2000 р. – під назвою – «Понад Тікичем» (дану назву запропонувала краєзнавча спілка «Витоки» Лисянського району Черкаської області).